

EBÜ ÂSİM en-NEBİL

kefâret olmak üzere maharetli kölele-
rinden birini âzat edeceğini söylediği,
bu asil davranışın Şu'be'yi çok memnun
ettiği ve bu sebeple kendisine Nebîl de-
nildiği de nakledilir.

Ebû Âsım, hadis öğrenmek isteyen
kimsenin pek değerli bir şeyi elde et-
meye teşebbüs ettiğini, bu sebeple in-
sanların en hayırlısı olması gerektiğini
söyledi. Onun bir hadis cüzü bulundu-
ğu kaydedilmektedir (Kettânî, s. 86).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 295; Halife b. Hay-
yât, *et-Tabakât* (Ömerî), I, 545; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, IV, 336; a.mlf., *et-Târîhu's-şagîr*, II, 324; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 520; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, IV, 463; Sem'ânî, *el-Ensâb* (Bârudî), V, 455-456; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdeba'*, XII, 15; İbnü'l-Kıftî, *İnbâhü'r-ruwâi*, II, 91; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XIII, 281-291; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, IX, 480-485; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 366-367; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, IV, 450-453; Kettânî, *er-Risâletü'l-müste'rafe*, s. 86; Bedrân, *Tehzîbü Târîhi Dimaşk*, VII, 27-29; Ch. Pellat, "Abû Âsım al-Nabîl", *El² Suppl.* (Fr.), s. 18.

M. YAŞAR KANDEMİR

EBÜ AVÂNE el-İSFERÂYİNİ

(أبو عوانة الإسفراييني)

Ebû Avâne Ya'küb b. İshâk
b. İbrâhîm el-İsferâyînî
(ö. 316/929)

Tanınmış hadis hâfızı.

230 (844-45) yılından sonra doğduğu
rivayet edilmektedir. Aslen Nîşâburlu-
dur. İsferâyîn'de oturan bir aileden gel-
diği için burada doğduğu düşünülebilir.
İlk tahsiline Kur'an okumayı öğrenmek-
le başladı. Ardından hadis ve fıkıh ilim-
lerine yöneldi. Memleketindeki âlimler-
den faydalandıktan sonra Horasan, Irak,
İran, Şam, Mısır, Mekke, Medine ve Ye-
men'i dolaştı. Buralarda yıllarca kalarak
tanınmış âlimlerin derslerine devam et-
ti; hadis ve fıkıh bilgisini geliştirdi. Ken-
dilerinden hadis yazıp fıkıh öğrendiği
hocaları arasında Müslim b. Haccâc, Ah-
med b. Ezher, Ömer b. Şebbe, Muham-
med b. Yahyâ ez-Zühîlî, Ebû Zür'a er-
Râzî ve Ebû Hâtim er-Râzî gibi âlimler
vardır.

Ebû Avâne İsferâyîn'e döndükten son-
ra burada hadis okutmaya başladı. 292
(904-905) yılında Cürcân'da hadis riva-
yet ettiği bilinmektedir. İmam Şâfî'nin

görüşlerini ve eserlerini İsferâyîn'e ilk
getiren odur ve bu eserleri Şâfî'nin en
meşhur iki râvisi Rebî' b. Süleyman el-
Murâdî ve İsmâil b. Yahyâ el-Müzenî'den
doğrudan rivayet etmesiyle meşhurdur.
Ebû Avâne'nin talebeleri arasında tanın-
mış muhaddislerden Ebû Ali en-Nisâbü-
rî, İbn Adî, Taberânî, Ebû Bekir el-İsmâ-
îlî, Gıtrîfî ve kendi oğlu Ebû Mus'ab Mu-
hammed bulunmaktadır.

Beş defa haccettiği söylenen Ebû Avâ-
ne el-İsferâyînî Zilhicce 316'da (Ocak 929)
İsferâyîn'de vefat etti. Sonraları mezarı
üzerine bir türbe yapıldı ve burası hal-
kın ziyaretgâhı haline geldi.

Eserleri. 1. *el-Müsnedü'l-muhtec 'a-
lâ kitâbi Müslim b. el-Haccâc. eş-Şa-
hîhu'l-müsned, Şahîhu Ebî 'Avâne,
Müsnedü Ebî 'Avâne, Müstahrecü Ebî
'Avâne* adlarıyla da anılan eser, *Şahîh-i
Müslim* üzerine düzenlenmiş bir müs-
tahrec'dir. Kâtib Çelebi bu eseri *Muhtaşaru'l-müsnedi's-şahîh 'alâ Müslim* adıyla da zikretmektedir (*Keşfü'z-zunûn*, I, 556). Ebû Avâne, kendi isnadlarıyla *Şahîh-i Müslim*'deki rivayetleri desteklediği bu eserin bölümlerine kısa başlıklar koymuş, yer yer açıklamalar yapmış, rivayetlerde yapılan yanlışlıkları göstermeye çalışmıştır. Eserin bir bölümü *Müsnedü Ebî 'Avâne* adıyla yayımlanmıştır (Haydarâbâd 1362/1943). Bazı bölümlerinin üzerindeki *Muhtaşaru Ebî 'Avâne* ibaresi (bk. Millet Ktp., Feyzullah Efendi, nr. 508, 509), Ebû Avâne'nin bu adı taşıyan başka bir eseri bulunduğu kanaatini uyandırmıştır. Nitekim Hidîviyye Kütüphanesi'nde *Muhtaşaru Ebî 'Avâne fi'l-ğadîş* adlı diğer bir eserin daha mevcut olduğu kaydedilmektedir (Kays Âl-i Kays, II/2, s. 374).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Avâne, *Müsned*, Haydarâbâd 1362/1943 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rîfe); Sehmî, *Târîhu Cürcân*, Beyrut 1401/1981, s. 490; İbn Hallikân, *Vefeyât*, VI, 393-394; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XIV, 417-422; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, III, 779-780; Sübkî, *Tabakât*, III, 487-488; *Keşfü'z-zunûn*, I, 556; II, 1075, 1671, 1679, 1685; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 274; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Ömer), s. 327; *Hedîyyetü'l-ârifîn*, II, 544; Kettânî, *er-Risâletü'l-müste'rafe*, s. 27; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), VIII, 196; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, XIII, 242; Kays Âl-i Kays, *el-İrâniyyûn*, II/2, s. 374; Sezgin, *GAS*, I, 174; Ramazan Şeşen, *Fihristü mahtûâtî Mektebeti Köprülü*, İstanbul 1406/1986, I, 209-211; J. A. Wakin, "Abû 'Awāna", *Elr.*, I, 260.

MÜCTEBA UĞUR

EBÜ AVÂNE el-VÂSİTİ

(أبو عوانة الواسطي)

Ebû Avâne
Vaddâh b. Abdillâh el-Vâsîfî
(ö. 176/792)

Hadis hâfızı.

92 (710-11) yılında doğdu. Aslen Cür-
cânlıdır. Ailesi Cürcân'ın fethi sırasında
(22/642-43) esir edildiğinden Ebû Avâ-
ne köle olarak dünyaya geldi. Efendisi
Yezîd b. Atâ el-Yeşkürî kumaş ticaretiyle
uğraştığı için onun dükkânında tez-
gâhtarlık yaptı. Zayıf bir muhaddis olan
Yezîd b. Atâ, Ebû Avâne'nin hadise ilgi
duyduğunu görüp kendisine izin verme-
si üzerine hadis tahsiline başladı. Hasan-ı
Basrî ve İbn Sîrîn'i görmeye beraber on-
lara talebe olmadı. Katâde b. Diâme,
Amr b. Dînâr, Mansûr b. Mu'temir, Âsım
el-Ahvel ve A'meş gibi muhaddislerden
hadis rivayet ederek devrin ileri gelen
muhaddisleri arasında yer aldı. Kendi-
sinden Abdullah b. Mübârek, Ebû Dâvûd
et-Tayâlisî, Abdurrahman b. Mehdi, Af-
fân b. Müslim ve Saîd b. Mansûr gibi ta-
nınmış muhaddisler rivayette bulundu-
lar. Daha yaşlı olmasına rağmen Hişâm
ed-Destüvâî de (ö. 153/770) ondan ha-
dis rivayet etti. İlk zamanlar Vâsîr'ta ya-
şayan Ebû Avâne, herhalde hürriyetine
kavuştuktan sonra Basra'ya giderek ora-
ya yerleşti.

Ebû Avâne'nin kölelikten âzat edilme-
si ilgi çekici bir şekilde olmuştur. Efen-
disinin dükkânında bulunduğu bir sıra-
da içeri giren bir fakir Ebû Avâne'den 2
dirhem istedi. Parayı aldıktan sonra da
kendisine bir iyilik edeceğini söyleyerek
çıkıp gitti. Ardından şehrin ileri gelenle-
rini dolaşarak Yezîd b. Atâ'nın kutlana-
cak bir iş yaptığını, âlim kölesi Ebû Avâ-
ne'yi âzat ettiğini söyledi. Bu davranışı
sebebiyle kendisini tebrike gelenlere ha-
berin asılsız olduğunu söyleyemeyen Ye-
zîd b. Atâ kölesini âzat etmek zorunda
kaldı. İbn Hibbân ise bu olayın bir hac
mevsiminde Müzdelife dönüşü meydana
geldiğini, Yezîd b. Atâ'dan istediği
yardımı göremeyen fakir bir hemşehri-
sinin ondan bu şekilde intikam aldığını
kaydetmektedir.

Yahyâ b. Maîn, Ebû Avâne'nin okuma-
yı bilmekle beraber yazı yazamadığını,
rivayet ettiği hadisleri başkalarına yaz-
dırıp ezberlediğini söylemektedir. Şu'be
b. Haccâc, Affân b. Müslim ve Ahmed b.
Hanbel'in belirttiklerine göre Ebû Avâ-
ne elindeki kitaplardan rivayet ettiğın-